
Ana Maria Babinjec

Strategije prevođenja naslova knjiga sa engleskog na srpski i hrvatski jezik

---

*U ovom radu su analizirane strategije prevođenja koje se javljaju u prevođenju sa engleskog jezika na srpski jezik i sa engleskog jezika na hrvatski jezik. Materijal čine naslovi knjiga na engleskom i njihovi prevodi na srpski i hrvatski jezik. Strategije su klasifikovane prema Čestermanovoj podeli (Chesterman A. 1997. *Memes of Translation: The Spread of Ideas in Translation Theory*. Amsterdam: John Benjamins). Analizom je utvrđeno da se i u srpskim i u hrvatskim prevodima na sintaksičkom nivou najčešće javlja strategija promene jezičke jedinice, na semantičkom nivou promena distribucije, a na pragmatičkom nivou se često javlja strategija prevođenja uz promenu jezičke informacije. Upoređene su strategije korišćene u prevođenju istih naslova na srpski jezik i hrvatski jezik i primećeno je da su u 66 od 152 primera korišćene iste strategije prevođenja. Ipak, neke strategije se javljaju samo u srpskom jeziku, a to su hiponimija, emfaza i promena apstrakcije.*

Uvod

U ovom radu se razmatraju strategije prevođenja naslova knjiga sa engleskog jezika (izvorni jezik) na srpski i hrvatski (ciljni jezici). Cilj istraživanja je da se utvrde sličnosti i razlike u korišćenju strategija prevođenja na srpski i na hrvatski jezik, koji su nekada smatrani za jedan jezik (srpskohrvatski ili hrvatskosrpski), pri prevođenju naslova knjiga sa engleskog jezika.

Prevođenje se može odrediti kao oblik komunikacije pri kome se neki sadržaj, prethodno izražen sredstvima jednog jezika (izvornog jezika), prenosi u neki drugi jezik (ciljni jezik). Engleski jezik kao izvorni jezik i srpski/hrvatski kao ciljni jezik se razlikuju po tipološkoj klasifikaciji, tako da je engleski jezik pretežno korenski a srpski/hrvatski pretežno flektivni, odnosno odnosi koji se u engleskom jeziku iskazuju predložima, ličnim zamenicama, članovima u srpskom/hrvatskom se iskazuju gramatičkim nastavcima. Stoga ćemo kao strategiju prevođenja posmatrati svaku promenu do koje nužno dolazi u ciljnem jeziku zbog ovih različitosti.

Prevođenje nije samo jezička operacija već i kulturni čin (Bugarski 1991). Budući da nekada isti jezici, srpski i hrvatski, podrazumevaju načelno iste kulture, možemo očekivati korišćenje istih ili sličnih strategija prevođenja u prevodima na srpski i na hrvatski jezik. Sa druge strane, korišćenje različitih prevodilačkih strategija u srpskom i hrvatskom jeziku pri prevođenju istih naslova moglo bi da ukazuje na razlike između ova dva jezika i kulture.

Materijal i metode

Materijal koji je korišćen za istraživanje obuhvata naslove knjiga preuzete sa web stranica www.laguna.rs, www.vulkani.rs, www.delfi.rs, www.evro-giunti.com (naslovi na srpskom jeziku) i www.ljevak.hr, www.algoritam.hr,

---

Ana Maria Babinjec (1996), *Kovačica, 14. Vojvođanske udarne brigade 2, učenica 2. razreda Gimnazije „Mihajlo Pupin” u Kovačici*

MENTORI:

Msc. Bojana Ristić, Baskijski centar za istraživanje kognicije, mozga i jezika, Španija

MA Miloš Košprdić, Filozofski fakultet Univerzitet u Novom Sadu

Aniko Kovač, Filozofski fakultet Univerzitet u Novom Sadu

www.profil-mozaike.hr, www.superknjizara.hr (naslovi na hrvatskom jeziku). Materijal čine 273 naslova na srpskom jeziku (95 prevodilaca) i 152 naslova na hrvatskom jeziku (96 prevodilaca). Za svih 152 naslova na hrvatskom postoji i ekvivalent na srpskom jeziku.

Građa je podeljena u dve grupe. Prvu grupu čine naslovi knjiga na engleskom jeziku i njihov prevod na srpski, dok drugu grupu čine naslovi knjiga na engleskom i njihov prevod na hrvatski jezik. Kako bi se uporedile prevodilačke strategije između prevoda sa engleskog jezika na srpski i sa engleskog jezika na hrvatski, izdvojeni su naslovi knjiga za koje je pronađen prevod na srpski jezik i na hrvatski jezik. Dakle, komparacija srpskih i hrvatskih prevodnih strategija izvršena je za 152 prevoda sa engleskog jezika.

Pri analizi je korišćena klasifikacija prema Čestermanu (Česterman 1997), prema kojoj su strategije prevođenja razvrstane prema trima jezičkim nivoima na: sintaksičke, semantičke i pragmatičke, i dalje na potkategorije, koje se odnose na konkretne strategije.

Klasifikacija

1. Sintaksičke strategije

Sintaksičke strategije su strategije koje obuhvataju promene na sintaksičkom nivou, odnosno promene pozicije, forme i funkcije reči pri formiranju rečenica. Ovde spadaju: doslovan prevod, kalkiranje, transpozicija, promena jezičke jedinice, promena strukture fraze, promena strukture klauze, promena strukture rečenice, promena kohezije, promena jezičkog nivoa i promena obrasca. U sakupljenom materijalu uočeni su doslovan prevod, kalkiranje, transpozicija, promena jezičke jedinice, promena strukture fraze i promena strukture klauze.

Doslovan prevod je prevod od reči do reči, odnosno kada je svaka jezička jedinica iz izvornog jezika prevedena ekvivalentnom jezičkom jedinicom u ciljnom jeziku. Primeri doslovnog prevoda sa engleskog na srpski jezik su sledeći: *Brother and Sister – Brat i sestra*, *Six – Šest*, *Brooklyn – Bruklin*. U hrvatskom jeziku, doslovni prevod nađen je u primerima kao što su *2nd Chance – Druga šansa*, *City of Bones – Grad od kostiju*.

Kalkiranje je proces stvaranja reči ili sintagmi od domaćih tvorbenih elemenata, ali po gramatičkom obrascu nekog drugog jezika, odnosno uz preslikavanje strukture izvornog izraza (Bugarski 1991). Primer kalkiranja u prevodu sa engleskog na srpski jezik može se videti u primerima *Shopaholic & Baby* koji je preveden kao *Kupoholičarka i beba*, ili *Shopaholic & Sister* koji je preveden kao *Kupoholičarka i sestra*. Ovde je deo složenice preveden na ciljni jezik. Naime, *shop-* se prevodi kao *kup-* a sufiksoid *-(a/o)holic* kao *-(a/o)holičark(ka)*, što je uobičajeni način prevođenja ovog sufiksoida na srpski jezik (*alcoholic – alkoholičar(ka)*, *workaholic – radoholičar(ka)*). U hrvatskim naslovima primeri kalkiranja se mogu videti u naslovima *Shopaholic Abroad – Šopingholičarka u inozemstvu* ili *Mini Shopaholic – Mini šopingholičarka*, gde je *shopaholic* prevedeno kao *šopingholičarka*. U ovom slučaju, *shopa-* je prevedeno kao *šoping-* a sufiksoid *-holic* ustaljenim oblikom, *-holičark(ka)*.

Transpozicija se odnosi na bilo koju promenu vrste reči pri prevođenju. Na primer, pridev se menja u imenicu, ili se imenica menja u glagol (De Oliveira Branco 2011). Primer transpozicije prilikom prevođenja na srpski je naslov *The Post-Birthday World* preveden kao *Svet posle rođendana*, gde je engleski pridev *Post-Birthday* u srpskom preveden padežnom konstrukcijom *posle rođendana*; zatim naslov *Touching Earth* je preveden kao *Dodir tla*, gde je *touching*, glagol u engleskom jeziku, preveden imenicom *dodir* u srpskom jeziku. Kod prevoda na hrvatski jezik, transpozicija se javlja u primerima *Dark Tower* koji je preveden kao *Kula tmine* gde pridev *dark* prelazi u imenicu *tmina*, ili *Harry Potter and the Goblet of Fire* preveden kao *Harry Potter i Plameni Pehar* gde imenička konstrukcija *of fire* prelazi u pridev *plameni*.

Promena jezičke jedinice javlja se kada je jedinica iz izvornog jezika prevedena drugačijom jedinicom ili drugačijim jedinicama u ciljnom jeziku. Promena jezičke jedinice u srpskom se vidi u primeru *The Hungry Tide*, koji je preveden kao *Gladna plima*. U ovom primeru uočeno je izostavljanje određenog člana *the*, tako da od *the hungry* dobijamo samo *gladna*. Naime, kategorija određenosti može biti izražena putem

članova, zamenica i drugih elemenata u zavisnosti od jezika. Dok srpski, kao ni hrvatski jezik nemaju članove, kod nekih prideva se razlikuje određeni i neodređeni vid, koji se može smatrati ekvivalentom članova u engleskom (Bugarski 1991). Engleski naslov *The Good German* je na hrvatski jezik preveden kao *Dobri Nijemac*, gde je određeni član *the* uticao na vid prideva, te stoga dobijamo pridev određenog vida – *dobri*. Isti naslov je na srpski jezik preveden kao *Dobar Nemac* gde se uviđa pridev neodređenog vida.

U primeru *Before I die* koji je preveden kao *Pre nego što umrem*, zamenica iz izvornog jezika odnosno prvo lice jednine, *I – ja*, iskazana je gramatičkim nastavkom *-m* na glagolu (umrem). U srpskom jeziku, kao flektivnom i pro-drop jeziku, ovaj gramatički nastavak kodira informaciju o licu, pa se zamenica (koja takođe nosi tu informaciju) ne mora iskazati.

Promena jezičke jedinice u slučaju prevoda sa engleskog na hrvatski jezik najčešće se odnosi na prevod imenice kojoj prethodi određeni ili neodređeni član. Primeri naslova sa izostavljenim članom su *The Choice* prevedeno kao *Izbor*, *The Firm* prevedeno kao *Tvrtka*. Takođe, naslov sa neodređenim članom i konstrukcijom u normanskom genitivu u engleskom jeziku, *A Discovery of Witches*, na hrvatski jezik preveden je imenicom bez predloga – *Otkrivanje vještica*.

Promena strukture fraze uključuje modifikaciju imeničke ili glagolske fraze kao što je promena broja, određenosti, lica, vremena, načina (De Oliveira Branco 2011). U ovu strategiju bi se takođe mogla svrstati i promena padežne konstrukcije. Na primer, u srpskim prevodima promena strukture fraze javlja se u primeru *The Septembers of Shiraz* koji je preveden kao *Septembri u Širazu*. Ovde konstrukcija *of Shiraz*, u engleskom jeziku imenica u normanskom genitivu, prelazi u predložko-padežnu konstrukciju sa lokativom u srpskom jeziku – *u Širazu*. U naslovu *Train to Trieste*, reč *train* (imenica u nominativu) prevedena je imenicom u instrumentalu, *vozom*, te naslov na srpskom glasi *Vozom do Trsta*. Promena strukture fraze u prevodu na hrvatski jezik javlja se u primeru *Horrid Henry's Haunted House – Grozni Grga i ukleta kuća* gde se imenička sintagma sastoji od glavne imenice u saksonsom genitivu kao posedora i imenice u nominativu kao posesuma,

dok je za prevod upotrebljena sastavna imenička sintagma koju čine dve hijerarhijski jednake imenice. Ista se strategija može primetiti i u naslovu *Horrid Henry's Nits* odnosno prevodu *Grozni Grga i uši*.

Promena strukture klauze je strategija prevođenja koja obuhvata promene na nivou klauze kojom označavamo jedinicu manju od rečenice a veću od fraze, koja može biti nezavisna ili u sklopu složene rečenice (Kristal 1987). Promena strukture klauze u srpskom jeziku javlja se u naslovu knjige *Let the Great World Spin* koji je preveden kao *Vrti se, veliki svete*. U ovom primeru uočljiva je promena lica kome je upućen zahtev u imperativu. U prevodu je sagovornik – svet – iskazan vokativom, dok u originalu taj sagovornik – čitalac – nije eksplicitno izražen, ali se zaključuje da je to čitalac (tj. *let* je upućeno čitaocu), dok je *svet* u funkciji objekta. Promena strukture klauze se u hrvatskom jeziku javlja u primerima *Shopaholic & Sister – Šopingholičarka ima sestru*, *The Road Home – Vraćam se kući*. U pitanju su, dakle, naslovi koji u engleskom jeziku ne sadrže glagolski oblik dok se on pojavljuje u hrvatskom jeziku.

2. Semantičke strategije

Semantičke strategije su strategije koje podrazumevaju promene značenja reči. To su: sinonimija, antonimija, hiponimija, suprotnosti, promena apstrakcije, promena distribucije, emfaza, parafraza, promena tropa i druge semantičke promene. U analiziranoj građi javljaju se sinonimija, hiponimija, promena apstrakcije, promena distribucije, emfaza i parafraza.

Sinonimija je odnos između dve lekseme različitog oblika a istog ili bliskog značenja (Dragičević 2007). Primer korišćenja sinonimije prilikom prevođenja sa engleskog na srpski jezik može se uočiti u prevodu naslova *Redemption Falls*: umesto uobičajenog *vodopadi*, za prevod je iskorišćen sinonim *slapovi*, i tako je dobijen prevod *Slapovi spasenja*. Zatim, naslov *Ghoya's Ghosts* preveden je kao *Gojine utvare*, gde je reč *ghosts*, čiji je osnovni prevod *duhovi*, prevedena kao *utvare*. U hrvatskom jeziku se kao primer sinonimije javljaju naslovi *Cross Roads* i njegov prevod *Prekretnica i Atonement – Okajanje*.

Hiponimija je odnos koji vlada među užitim i opštijim leksičkim jedinicama (Kristal 1987),

kada su reči hijerarhijski ustrojene u značenjske klase sa nadređenim članovima (hiperonimima) i podređenim članovima (hiponimima) (Bugarski 1991). U srpskom jeziku hiponimija se javlja u primeru *Marshmallows For Breakfast*, prevedenom kao *Slatkiši za doručak*. Naime, *marshmallows* označavaju vrstu slatkiša i predstavljaju hiponim u odnosu na reč *slatkiši*, koja im je hiperonim.

Promena apstrakcije je strategija kod koje prevod ima specifičnije, konkretnije značenje u odnosu na original. Promena apstrakcije prilikom prevoda na srpski jezik se javlja u primeru *The Road Home* koji je preveden kao *Putovanje kući*. Imenica *the road* čiji je osnovni prevodni ekvivalent *put* prevedena je kao *putovanje*. Imenica *putovanje* sadrži dodatnu semantičku komponentu u odnosu na imenicu *put*, jer je *put* imenica opštijeg značenja i može označavati putovanje, ali i *put* kao konkretnu fizičku putanju koju treba preći. Primer promene apstrakcije javlja se i u naslovu *Two Caravans*. Očekivani ekvivalent engleske reči *caravan* je *karavan* u srpskom, ali je ovaj naslov preveden kao *Dve prikolice*, gde je upotrebljena reč sa specifičnijim značenjem (*prikolica* umesto *karavan*). U prevodima na hrvatski jezik nije uočena promena apstrakcije.

Promena distribucije se odnosi na promenu u distribuciji istih semantičkih komponenti na više jezičkih jedinica (ekspanzija) ili manje jezičkih jedinica (kompresija) (De Oliveira Branco 2011). U srpskom jeziku ekspanzija se javlja kod naslova *Unless*, koji je preveden kao *Osim ako*. Ovde je jedna reč prevedena dvema, a pritom su zadržane sve semantičke komponente i nije došlo do dodavanja novih. Kompresija je nađena na primeru *City of Thieves* prevedenom kao *Grad lopova*, gde je u engleskom jeziku upotrebljen normanski genitiv (predlog *of* + imenica), a u srpskom je upotrebljena imenica u bespredloškom genitivu. Konstrukcije *of thieves* i *lopova* (genitiv množine) imaju iste semantičke komponente. Ista strategija korišćena je i u prevođenju engleskog naslova *The Mathematics of Love* koji je preveden kao *Matematika ljubavi*. U prevodu na hrvatski jezik u naslovu *Horrid Henry Gets Rich Quick* prevedenom kao *Grozni Grga se bogati na brzaka* javlja se ekspanzija, jer se prilog *quick* prevodi imeničkom konstrukcijom na *br-*

zaka. Ekspanzija se javlja i u primeru *Mockingjay* prevedenom kao *Šojka rugalica*. Sa druge strane, kompresija se u hrvatskom jeziku javlja u primeru *The Book of Illusions – Knjiga iluzija*, gde je genitiv sa predlogom *of illusions* preveden genitivom bez predloga – *iluzija*.

Emfaza je naglašavanje pojedinih reči ili delova rečenice (Klajn i Šipka 2008). U građi je pronađena upotreba emfaze samo pri prevodu na srpski jezik, i to u naslovu *The Secret Dreamworld of a Shopaholic*, koji je preveden kao *Tajni snovi jedne kupoholičarke*. U originalnom naslovu uz imenicu *shopaholic* upotrebljen je neodređeni član *a*, a u srpskom jeziku je imenica *kupoholičarka* specificirana i naglašena pomoću zamenice – *jedne kupoholičarke*.

Parafraza je stvaranje alternativnih verzija neke rečenice ili teksta bez promene značenja (Kristal 1985). Parafraza se u srpskom jeziku javlja u primerima *The Best of Times – Nikad bolje* ili *Nothing to Be Frightened Of – Nije to ništa strašno*, gde je informacija izražena drugim komponentama, a semantički ostaje nepomenjena. Očekivani prevod naslova *The Best of Times* bi mogao biti *najbolja vremena*, te se glavna informacija može izraziti i parafrazom *Nikad bolje*, gde se, iako je u pitanju komparativ u ciljnom jeziku naspram superlativa u izvornom jeziku, dobija jednak intenzitet. Takođe, naslov *Nothing to Be Frightened Of* nam poručuje da „nemamo čega da se plašimo”, odnosno da nema ničeg strašnog, tako da se informacija prenosi parafrazom. Parafraza se u hrvatskim prevodima javlja u primeru *Who Will Cry When You Die: Life Lessons from the Monk Who Sold His Ferrari*, koji je preveden kao *Tko će suze liti kad te više neće biti – životne pouke redovnika koji je prodao svoj Ferrari*. Parafraza se javlja u prvom delu naslova tako da je *cry* (plakati) zamenjeno sa *suze liti a die* (umreti) sa *neće biti* gde informacija koja se prenosi ostaje ista, ali uočavamo stilske promene zbog postizanja efekta rimovanja, kog ima i u naslovu na engleskom jeziku. Prevod naslova *Harry Potter and the Half-Blood Prince* takođe je parafraziran – *Harry Potter i Princ miješane krvi*, gde je *half-blood* prevedeno kao *miješane krvi*.

3. Pragmatičke strategije

Pragmatičke strategije prevođenja su: adaptacija, promena eksplicitnosti, promena jezičke informacije, interpersonalna promena, promena ilokucije, promena koherentnosti, delimičan prevod, promena izraženosti autora, redigovanje i druge pragmatičke promene. U sakupljenoj građi pojavljuju se adaptacija i promena jezičke informacije, a kao posebna kategorija može se izdvojiti prevođenje na osnovu sadržaja.

Adaptacija (naturalizacija) podrazumeva prevođenje naziva pojave koja je karakteristična za jednu kulturu nazivom koji odgovara toj istoj (ili sličnoj) pojavi u drugoj kulturi. Ista pojava ima drugo ime u drugoj kulturi i prevodi se pojmom sa ekvivalentnim značenjem ili elementima koje nose značenje za pripadnike ciljne kulture. U srpskom jeziku se adaptacija nalazi u primerima *The Guernsey Literary and Potato Peel Pie Society – Udruženje ljubitelja knjige i pite ljuskuše*, *Hide and Seek – Žmurke* ili *Horrid Henry – Grozni Gaša*. U ovim primerima prevod sadrži termine koji su adaptirani u našoj kulturi. Ime *Gaša* uzeto je kao tipično ime u našoj kulturi za ono što bi ime *Henry* predstavljalo u anglofonij kulturi, dok se ustaljeni naziv *žmurke* kod nas odnosi na istu igru koja se u kulturi izvornog jezika naziva *Hide and Seek*. Adaptacija se u hrvatskom jeziku javlja u prevodima naslova iz edicije knjiga o Groznom Grgi, na primer: *Horrid Henry and the Secret Club* prevedeno je kao *Grozni Grga i tajno društvo*, dok je *Horrid Henry and the Mummy's Curse* prevedeno kao *Grozni Grga i mumijina kletva*.

Promena jezičke informacije podrazumeva dodavanje novih informacija za koje se smatra da su značajne za ciljni jezik, odnosno izostavljanje informacija iz izvornog jezika koje se smatraju irelevantnim. Prevod engleskog *Trafficked* kao *Podvođena* sadrži na srpskom jeziku informaciju o ženskoj osobi što u engleskom nije slučaj. Slično je i u primeru *The Girl on the Cliff*, budući da u engleskom jeziku *girl* može označavati devojku ili devojčicu, a naslov je preveden kao *Devojčica na litici*. Naslov *An Absolute Scandal* preveden je samo kao *Skandal* čime su neke informacije izostavljene. Hrvatski prevodi naslova *Fifty Shades Darker* i *Fifty Shades Freed* sadrže promenu informacije odnosno dodatnu informa-

ciju: prevodi ovih naslova, *Pedeset nijansi mračniji* i *Pedeset nijansi slobodniji*, sadrže dodatnu informaciju o muškom rodu (*mračniji*, *slobodniji*).

Prevođenje na osnovu sadržaja je strategija kada prevodilac da naslov knjizi koji nije direktno povezan sa originalnim naslovom. Tada naslovi na izvornom i na ciljnom jeziku nisu strukturno niti sadržajno povezani, već se prevod naslova knjige oslanja na elemente iz samog sadržaja knjige. Primeri ovakvih naslova u srpskom jeziku su prevod *Pearl of China* kao *Kuća velikog krova*, kao i *Sweetness in the Belly* i prevod *Sto dva koraka*. U hrvatskom jeziku primer ovakvog načina prevođenja je naslov *Cutting for Stone* koji je preveden kao *Vrata suza*.

Analiza

Nakon klasifikacije građe po različitim prevodilačkim strategijama (tabela 1), važno je napomenuti da je za prevođenje mnogih naslova moguća istovremena upotreba više različitih strategija. Jedan naslov može biti preveden strategijama svih triju nivoa: sintaksičkog, semantičkog i pragmatičkog. Takođe, naslov može biti preveden uz pomoć više strategija istog nivoa. Tako na primer, naslov *The Tiger's Wife* i srpski prevod *Tigrova žena* sadrži promenu jedinice na sintaksičkom nivou i dve strategije na semantičkom nivou: kompresiju i sinonimiju (*wife – supruga*, *žena*). Kod prevođenja na hrvatski jezik primećen je manji broj različitih strategija, što može biti posledica manjeg broja primera u grupi prevoda na hrvatski jezik.

Pri analizi građe primećeno je da se neke strategije prevođenja vrlo često javljaju zajedno, što je slučaj i kod prevoda sa engleskog na srpski i kod prevoda sa engleskog na hrvatski jezik. Promena distribucije se češće javlja kao kompresija nego kao ekspanzija. Sa promenom distribucije obično se javlja i promena jedinice. Istovremena pojava promene distribucije (kompresije) i promene jedinice primećuje se u primerima *City of Ashes – Grad pepela* i *City of Bones – Grad kostiju*, gde su *of ashes* i *of bones* u engleskom jeziku imenice u normanskom genitivu a u srpskom su prevedene drugačijom jedinicom – genitivom bez predloga.

Pri analizi i upoređivanju prevoda naslova sa engleskog na srpski i na hrvatski jezik primećeno

Tabela 1. Klasifikacija prevoda prema prevodilačkim strategijama

Strategije	Zastupljenost u procentima			
	E-S (273)	E-S (152)	E-H (152)	E-S + E-H (425)
Sintaksičke strategije	91	94	93	90
doslovan prevod	22	18	14	19
kalkiranje	0	0	5	2
transpozicija	6	5	3	5
promena jezičke jedinice	56	61	61	58
promena strukture fraze	7	7	7	7
promena strukture klauze	1	1	5	2
Semantičke strategije	76	80	86	80
parafraza	10	11	10	10
kompresija	50	55	57	52
sinonimija	9	9	16	12
emfaza	2	1	0	1
promena apstrakcije	1	1	1	1
ekspanzija	4	4	3	3
hiponimija	< 1	0	0	0
Pragmatičke strategije (bez prevoda na osnovu sadržaja)	16	18	26	20
adaptacija	3	6	6	4
promena informacije	13	13	20	16
prevođenje na osnovu sadržaja	5	3	3	4

Prevodi: E-S (273) – englesko-srpski za sve naslove, E-S (152) – englesko-srpski za one naslove za koje postoji i hrvatski prevod, E-H (152) – englesko-hrvatski, E-S + E-H (425) – svi prevodi na srpski i hrvatski. Prevođenje na osnovu sadržaja nije računato u statistiku pošto ga posmatramo kao odluku prevodioca

je da su u 43% primera korišćene iste strategije prevođenja. Međutim, to ne znači da su srpski i hrvatski prevodi identični. Naslov *Nothing to Be Frightened of* parafraziran je u oba slučaja; međutim na srpski jezik je preveden kao *Nije to ništa strašno*, a na hrvatski kao *Nema razloga za strah*. Informacija u oba slučaja ostaje ista, ali su upotrebljena različita jezička sredstva (odričan oblik glagola *nije* prema *nema*, kao i prilog *strašno* prema imenici *strah*). Takođe, naslov *Cutting for Stone* je u oba slučaja preveden na osnovu sadržaja, ali se uviđa sinonimija između srpskog i hrvatskog prevoda: *Kapija suza* i *Vrata suza*.

Takođe, neki od naslova su i na srpski i na hrvatski jezik prevedeni na sličan način, ali kao posledica primene različitih prevodilačkih stra-

tegija. Na primer, naslov *2nd Chance* je na srpski jezik preveden kao *Druga prilika*, gde se javlja sinonimija (šansa, prilika), a na hrvatski kao *Druga šansa*, gde je upotrebljen doslovan prevod. Slično tome, naslov *My Favourite Wife* je na srpski preveden doslovno, kao *Moja omiljena supruga*, a na hrvatski uz pomoć sinonimije, kao *Moja najdraža supruga*. *Life Without Limits* je na srpski jezik prevedeno kao *Živeti slobodno*, gde je upotrebljena strategija parafraziranja, a na hrvatskom je upotrebljen doslovni prevod, koji glasi *Život bez ograničenja*.

Naposletku, primena različitih strategija pri prevodu na srpski ili na hrvatski jezik koja rezultira različitim naslovima u ciljnim jezicima može se videti na sledećim primerima. Naslov

Pearl of China je na srpski jezik preveden na osnovu sadržaja, kao *Kuća velikog krova*, dok je na hrvatski preveden kao *Biser Kine*, gde su korišćene promena jedinice i kompresija. Slično je i u prevodu naslova *Her Fearful Symmetry*, gde je srpski naslov *Bliznakinje sa Hajgejta* dobijen prevodom na osnovu sadržaja, a hrvatski *Njezin strašni sklad* uz pomoć sinonimije (simetrija, sklad).

Trebalo bi napomenuti da se srpski i hrvatski prevodi razlikuju po pitanju prevoda naslova sa ličnim imenima usled razlika u pravopisnim normama. Naime, strana vlastita imena se u srpskom standardnom jeziku mogu pisati na dva načina: prilagođeno pisanje (primenljivo i u ćirilici i u latinici) i izvorno pisanje (primenljivo u latinici) (Pešikan *et al.* 1995). Tako se u analiziranoj građi u srpskom jeziku javljaju primeri prilagođenog pisanja kao što su *Dablin strit*, *Čezil bič*, *Hari Potter*, za razliku od hrvatskih prevoda *Dublin street*, *Na plaži Chesil*, *Harry Potter*, koji zadržavaju izvorni oblik.

U delu građe na srpskom jeziku za koji postoje hrvatski ekvivalenti, sintaksičke strategije korišćene su u 94% naslova, na hrvatskom u 93% naslova, dok u celoj građi (425 naslova) njihov udeo iznosi 92%. Dakle, sintaksičke strategije su vrlo zastupljene i ujednačene u oba jezika, na šta ukazuje i njihov udeo na celom uzorku. U okviru ove grupe razlika se primećuje kod promene strukture klauze koja se češće javlja u hrvatskom (5%) nego u srpskom jeziku (1%). Semantičke strategije nešto su zastupljenije u hrvatskom jeziku (86%) u odnosu na srpski (80%), dok su na celom uzorku zastupljene takođe u 80% naslova. Od semantičkih strategija, najveća razlika je ispoljena kod sinonimije, koja se u hrvatskom javlja u 16% prevoda, a u srpskom u 9%. Pragmatičke strategije se u hrvatskom jeziku, kao i na celom uzorku, javljaju u 20% prevoda, a u srpskom jeziku u 18% prevoda. Pri tome, promena jezičke informacije je zastupljenija u hrvatskom (20%) nego u srpskom jeziku (13%). Utvrđeno je da se hiponimija, emfaza i promena apstrakcije javljaju samo u srpskom jeziku.

Zaključak

Nakon klasifikacije i analize građe utvrđeno je da su sintaksičke strategije koje su korišćene: doslovan prevod, kalkiranje, transpozicija, pro-

mena jezičke jedinice, promena strukture fraze i promena strukture klauze. Od semantičkih strategija korišćene su: sinonimija, hiponimija, promena apstrakcije, promena distribucije, emfaza i parafraza. Pragmatičke strategije koje su korišćene su prilagođavanje kulturi i promena jezičke informacije, a uočeno je i prevođenje na osnovu sadržaja knjige. Primećeno je da neke strategije koje su sadržane u korišćenoj klasifikaciji nisu korišćene ni u prevodu na srpski ni u prevodu na hrvatski jezik. I u srpskim i u hrvatskim prevodima najčešće se javljaju strategije promene jezičke jedinice, promene distribucije, a često se na pragmatičkom nivou javlja strategija prevođenja uz promenu jezičke informacije. Hiponimija, promena apstrakcije i emfaza se u analiziranoj građi javljaju samo u srpskom jeziku. Građa je sadržala manje primera prevoda na hrvatskom jeziku i u ovom delu se javlja manje različitih strategija prevođenja.

Na osnovu dobijenih rezultata može se premetiti da je korišćenje strategija u srpskom i hrvatskom jeziku na sintaksičkom, semantičkom i pragmatičkom nivou ujednačeno. Međutim, javljaju se razlike kod pojedinačnih strategija. Strategije prevođenja koje su korišćene u srpskom jeziku su na nekim mestima i u hrvatskom jeziku, i to je slučaj u 43% primera za koje smo imali paralelne prevode. Uzevši u obzir da je prilagođavanje kulturi sastavni deo prevođenja kao kulturnog čina (Bugarski 1991; Panić Kavgić 2011), ovaj podatak nam govori da se srpski i hrvatski jezik oslanjaju na različite strategije kako bi engleski original prilagodili ciljnoj kulturi, što može biti indikator raznih kulturnih obrazaca relevantnih za prevođenje određenih naslova. Svakako, proširenjem građe bi se moglo dobiti više primera za poređenje između srpskih i hrvatskih prevoda naslova, a samim tim i raznovrsniji rezultati.

Naravno, bitno je napomenuti i da svaki prevod naslova osim od prevodilačkih strategija, zavisi i od prevodiočevog ličnog stava, dok se prevođenje na osnovu sadržaja knjige (srpski 5%, hrvatski 3%) može karakterisati kao isključivo odluka prevodioca.

Literatura

- Bugarski R. 1991. *Uvod u opštu lingvistiku*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva
- Chesterman A. 1997. *Memes of Translation: The Spread of Ideas in Translation Theory*. Amsterdam: John Benjamins
- Comrie B., Matthews S., Polinsky M. 1996. *The Atlas of Languages*. New York: Facts On File
- Dragičević R. 2007. *Leksikologija srpskog jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike
- Klajn I., Šipka M. 2008. *Veliki rečnik stranih reči i izraza*. Novi Sad: Prometej
- Kristal D. 1985. *Enciklopedijski rečnik moderne lingvistike*. Beograd: Nolit
- Kristal D. 1987. *Kembrička enciklopedija jezika*. Beograd: Nolit
- De Oliveira Branco S. 2011. Describing the methodological procedure of a translation studies investigation based on corpora. *Dominios de Lingu@gem, Revista Eletrônica de Linguística* 5, (3–2): 95. Dostupno na: www.seer.ufu.br/index.php/dominiosdelinguagem
- Panić Kavgić O. 2011. Kontekstualna reformulacija kao prevodni postupak prilikom prevođenja filmskih naslova. *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*, 36: 135.
- Pešikan M., Jerković J., Pižurica M. 1995. *Pravopis srpskoga jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva

---

Ana Maria Babinjec

Strategies in Translating Book Titles from English into Serbian and Croatian

This paper addresses the translation strategies used in the translation of book titles from English (source language) into Serbian and Croatian (target languages). The strategies were classified according to Chesterman (Chesterman 1997). The strategies used in translating from English into Serbian and from English into Croatian were analyzed. The analysis confirmed that the most widely used strategies in both Serbian and Croatian were unit shift on the syntactic level, distribution change on the semantic level, and on the pragmatic level the often employed strategy was information change. Strategies used in translating the English titles into Serbian and Croatian were compared, resulting in 66 out of the 152 examples having the same translation technique employed. Some strategies were used only in translations to Serbian, these being: hyponymy, abstraction change and emphasis.

